

2015

ΟΜΑΔΑ ΣΚΕΨΗΣ:
ΙΣΤΟΡΙΑ & ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Η Γεωπολιτική Διάσταση της Ελληνικής Κρίσης

Συγγραφέας: Θεανώ Δαμιάνα Αγαλόγλου
Συντονιστής Ομάδων Σκέψης: Θάνος Ζώνς

Hellenic
Alumni Association

Αγαπητοί αναγνώστες,

Έχουμε τη χαρά να σας παρουσιάσουμε τα Κείμενα Θέσης (Policy Papers) των Ομάδων Σκέψης (Think Tank) του Ελληνικού Συλλόγου Αποφοίτων του London School of Economics and Political Science.

Ο Ελληνικός Σύλλογος Αποφοίτων του LSE έχει ιδρυθεί το 1992 και σήμερα αποτελεί έναν από τους πιο ενεργούς συλλόγους αποφοίτων ξένου πανεπιστημίου στην Ελλάδα.

Μέσα από τις εκδηλώσεις, στις οποίες φιλοξενούμε σημαντικές προσωπικότητες από τον ακαδημαϊκό, τον πολιτικό και τον επιχειρηματικό χώρο στην Ελλάδα και διεθνώς, τις δράσεις και τις παρεμβάσεις που κάνουμε, φέρνουμε σε επαφή τους αποφοίτους με την αγορά εργασίας και τους θεσμούς της Πολιτείας και συμμετέχουμε στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Έτσι, επιβεβαιώνουμε την αξία της εκπαίδευσης ως του σημαντικότερου παράγοντα για την επιτυχία ενός έθνους.

Σκοπός της δημιουργίας των Ομάδων Σκέψης, είναι η αξιοποίηση του πλούσιου πνευματικού δυναμικού των μελών μας. Μέσω των τεχνοκρατικών τους προτάσεων, στόχος μας είναι η συμμετοχή σε έναν εποικοδομητικό δημόσιο διάλογο που θα επηρεάσει και θα κινητοποιήσει την Πολιτεία και τους θεσμικούς εκπροσώπους δημόσιων και ιδιωτικών φορέων για θέματα που απασχολούν την κοινωνία, την οικονομία, την επιχειρηματικότητα, την εσωτερική και την εξωτερική πολιτική.

Σε μία τόσο ιστορική και κρίσιμη χρονική στιγμή για την Ελλάδα και όλο τον κόσμο, η συμβολή όλων μας είναι υψίστης σημασίας ώστε να μην επαναλάβουμε τα λάθη του παρελθόντος συμβάλλοντας στην επιτάχυνση της ανάπτυξης της οικονομίας.

Εκ μέρους όλων των μελών του Δ.Σ., θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους συναπόφοιτους για τον προσωπικό χρόνο που αφιέρωσαν στη συγγραφή των κειμένων θέσης, για τις πρωτοποριακές τους ιδέες και για το ομαδικό τους πνεύμα.

Στο κείμενο που ακολουθεί, η συγγραφέας της ομάδας «Ιστορία και Διεθνείς Σχέσεις» αναλύει τη γεωπολιτική διάσταση της ελληνικής κρίσης.

Καλή ανάγνωση.

Μαρία Ι. Ξυτάκη
Πρόεδρος
Ελληνικός Σύλλογος Αποφοίτων του
London School of Economics
and Political Science

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το ενδεχόμενο της εξόδου της Ελλάδας από το ευρώ αντιμετωπίζεται πολύ συχνά με όρους οικονομικούς. Πολλοί πολιτικοί και αναλυτές αξιολογούν την Ελλάδα «ως μοναδική περίπτωση» και θεωρούν ότι η ευρωζώνη είναι πλέον πολύ καλά προετοιμασμένη για να αντιμετωπίσει ένα τέτοιο σενάριο. Η επιχειρηματολογία τους βασίζεται κυρίως στην ικανότητα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για απεριόριστη αγορά ομολόγων χωρών που δεν είναι ενταγμένες σε πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής αλλά και στο πρόσφατο πρόγραμμα της ποσοτικής χαλάρωσης. Ωστόσο, η λογιστική αντιμετώπιση των πραγμάτων δεν προσφέρει μία πλήρη και περιεκτική αξιολόγηση της κατάστασης. Αυτό, συμβαίνει επειδή αγνοεί την γεωπολιτική παράμετρο και κατ' επέκταση τη γεωπολιτική διάσταση της ελληνικής κρίσης.

Πράγματι, μία σφαιρική ανάλυση του ελληνικού προβλήματος δεν μπορεί να αρκείται μόνο στα νούμερα αλλά χρειάζεται να δίνει έμφαση στο ρόλο που η Ελλάδα διαδραματίζει σε επίπεδο διεθνούς πολιτικής με βάση τη σημαντική γεωγραφική της θέση στην Νοτιοανατολική Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα αποτελεί τη μοναδική χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ενώνει το Βορρά με το Νότο και την Ανατολή με τη Δύση. Η πραγματικότητα αυτή να μην δεν είναι καινούργια αλλά αποκτάει μεγαλύτερη βαρύτητα τη σημερινή εποχή. Το διεθνές περιβάλλον και οι εξελίξεις στην ευρύτερη γειτονιά της Ελλάδας σκιαγραφούν τη σημασία που μπορεί να έχει ένα κράτος σταθερό και δημοκρατικό. Γίνεται κυρίως λόγος για την μεγάλη αστάθεια στη Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική και επίσης για τον αναβρασμό που επικρατεί στην Τουρκία καθώς ο Πρόεδρός της, Ταγίπ Ερντογάν, χάνει μέρος της παντοδυναμίας του παρελθόντος αλλά και σε πολλά βαλκανικά κράτη που βλέπουν την πορεία τους προς την Ευρώπη να γίνεται ολοένα και πιο δύσκολη.

Ωστόσο, ίσως η πιο σημαντική πτυχή της γεωπολιτικής διάστασης της ελληνικής κρίσης συνδέεται με τον πιθανό ρόλο που ίσως αναλάμβανε η Ρωσία σε περίπτωση αποσταθεροποίησης της Ελλάδας. Οι συζητήσεις για τη διαχείριση του ελληνικού προβλήματος μετά τις εκλογές της 25ης Ιανουαρίου 2015 συνέπεσε χρονικά με τη δραματική εξέλιξη της ουκρανικής κρίσης και την προσπάθεια της διεθνούς κοινότητας να δώσει λύση κατόπιν της υπογραφής της δεύτερης συμφωνίας του Μινσκ. Ο κίνδυνος να βελτιωθούν αισθητά οι ελληνορωσικές σχέσεις και να διεισδύσει η Μόσχα στην Νοτιοανατολική Ευρώπη μέσω Αθηνών απασχόλησε έντονα τους πρώτους μήνες του 2015 τόσο την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Όλα αυτά, μάλιστα, συνέβησαν σε μία περίοδο όπου καινούργια χρηματοδοτικά εργαλεία άρχισαν να προτείνονται προς χρησιμοποίηση από τις χώρες BRICS. Θεωρητικά, η Ελλάδα δεν θα μπορούσε να ενταχθεί και να λάβει δάνειο από τη Νέα Αναπτυξιακή Τράπεζα των BRICS λόγω αδυναμίας της να καλύψει το αναγκαίο ποσό των 10 δις δολαρίων αλλά εν μέσω αβεβαιότητας για μία στενή ελληνορωσική προσέγγιση το σενάριο αυτό δεν αποκλειόταν.

Παράλληλα, μία πιθανή έξοδος της Ελλάδας από το ευρώ θα περιέπλεκε ίσως τον τρόπο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO σε διάφορα άλλα κρίσιμα ζητήματα. Καθώς πιθανολογείται ότι η επιστροφή της Ελλάδας στο δικό της νόμισμα δεν θα σηματοδοτούσε την ταυτόχρονη έξοδό της από τις ευρωατλαντικές δομές, η χώρα θα βρισκόταν πλέον απομονωμένη εντός ΕΕ και NATO, έχοντας όμως τη δυνατότητα να εμποδίζει την διαδικασία λήψης αποφάσεων τους αλλά και την ομαλή συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών τους. Την ίδια στιγμή, θα ετίθετο σε κίνδυνο η συνεργασία των ελληνικών αρχών με την Ευρώπη για την αντιμετώπιση του προσφυγικού προβλήματος σε μία εποχή που ο αριθμός των προσφύγων από τη Μέση Ανατολή και την Αφρική αυξανόταν δραματικά και ο κίνδυνος για εισχώρηση εξτρεμιστικών στοιχείων, τρομοκρατικών οργανώσεων - όπως το Ισλαμικό Κράτος - προς τη Γηραιά Ήπειρο εντεινόταν.

Επίσης, μία Ελλάδα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν θα ήταν απαραίτητα διατεθειμένη να συμμετάσχει στο ευρωπαϊκό σχέδιο απεξάρτησης από το ρωσικό φυσικό αέριο. Αντιθέτως, όπως άρχισε να διαφαίνεται μετά την επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα στην Ρωσία τον Απρίλιο του 2015, Αθήνα και Μόσχα έδειχναν διατεθειμένες να συνεργαστούν και σε ενεργειακό επίπεδο αφού τότε άρχισαν να μπαίνουν οι βάσεις για την πιθανή επέκταση του αγωγού Turkish Stream μέσω Ελλάδας.

Σε τελική ανάλυση, ακόμη και αν η ευρωζώνη μπορούσε πρακτικά να εμποδίσει την επέκταση της ελληνικής κρίσης σε άλλα κράτη-μέλη της, η έξοδος της Ελλάδας από το ευρώ θα έδινε το έναυσμα για την έναρξη μίας πολύ δύσκολης συζήτησης σε παγκόσμιο επίπεδο σχετικά με την ανάληψη των ευθυνών για το «ποιος έχασε την χώρα». Κάτι τέτοιο, θα βύθιζε την Ευρώπη σε εσωστρέφεια πλήττοντας ακόμη περισσότερο την συνοχή της και απειλώντας το εγχείρημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Σε κάθε περίπτωση, με τη συμφωνία της 12ης Ιουλίου 2015, η Ελλάδα απέφυγε το χειρότερο δυνατό σενάριο και πλέον καλείται να υλοποιήσει ένα δύσκολο μνημόνιο την επόμενη τριετία. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, και παρά την έλλειψη οικονομικών μέσων, έχει τη δυνατότητα να επενδύσει στην σημαντική γεωστρατηγική της θέση με χαμηλού κόστους διπλωματικές πρωτοβουλίες. Οι παραδοσιακά καλές της σχέσεις με τις αραβικές χώρες και πρόσφατα με το Ισραήλ, το θερμό κλίμα στην σχέση της με τη Ρωσία και η θετική συνεργασία της με την Κίνα δημιουργούν δυνατότητες ανάληψης πρωτοβουλιών όπου η Ελλάδα θα μπορεί να έχει εξέχουσα θέση.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι εκλογές της 4ης Οκτωβρίου 2009 σηματοδότησαν την έναρξη της πιο δύσκολης περιόδου για τη σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας μετά το 1974. Η εντυπωσιακή νίκη του ΠΑΣΟΚ στις εκλογές δεν επέτρεψε στον τότε πρωθυπουργό, Γιώργο Παπανδρέου, να εφαρμόσει το πρόγραμμα του κόμματός του για την επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας. Αντίθετα, έχοντας να αντιμετωπίσει την ασφυκτική πίεση των αγορών και τη δραματική διεθνή αμφισβήτηση αναγκάστηκε να υιοθετήσει αυστηρά μέτρα λιτότητας πριν τελικά οδηγηθεί στην υπογραφή του μνημονίου κατανόησης μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και των πιστωτών της-της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Το πρώτο μνημόνιο του Μαΐου του 2010 δεν αποδείχθηκε αρκετό για να διασώσει την ελληνική οικονομία. Αποδείχθηκε ωστόσο αρκετό για να φθείρει τόσο τον τότε πρωθυπουργό Γιώργο Παπανδρέου όσο και το κόμμα του το ΠΑΣΟΚ¹. Ενάμισι χρόνο αργότερα τον Οκτώβριο του 2011 το ΠΑΣΟΚ αναγκάστηκε να αποδεχθεί τους όρους ενός νέου προγράμματος διάσωσης με αντάλλαγμα το κούρεμα του ιδιωτικού χρέους, το οποίο όμως απέτυχε να υποστηρίξει μόνο του. Χρειάστηκε αρχικά η παραίτηση του Γιώργου Παπανδρέου και στη συνέχεια ο σχηματισμός κυβέρνησης-συνεργασίας ΠΑΣΟΚ-ΝΔ-ΛΑΟΣ με νέο πρωθυπουργό το Λουκά Παπαδήμο το Νοέμβριο του ίδιου έτους για να ψηφίσει το ελληνικό κοινοβούλιο την καινούρια συμφωνία.

Οι διπλές εκλογές που πραγματοποιήθηκαν το Μάιο και Ιούνιο 2012 επιβεβαίωσαν τη ραγδαία αλλαγή στο πολιτικό σκηνικό της χώρας με τον ΣΥΡΙΖΑ να αναδεικνύεται σε δεύτερη πολιτική δύναμη της χώρας². Η εκλογική νίκη, ωστόσο, της Νέας Δημοκρατίας στις 19 Ιουνίου 2012 και ο σχηματισμός της τριτοκομματικής συγκυβέρνησης με τη συμμετοχή ΠΑΣΟΚ και Δημοκρατικής Αριστεράς έδωσε προσωρινό τέλος στο κίνδυνο Grexit για τουλάχιστον δυόμισι χρόνια.

Ωστόσο, όπως έμελλε να αποδειχθεί ο κίνδυνος Grexit δεν είχε εκλείψει. Ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης, Αλέξης Τσίπρας, κατάφερε να ενισχύσει τα ποσοστά του κόμματός του επενδύοντας στη φθορά της Νέας Δημοκρατίας και του τότε πρωθυπουργού Αντώνη Σαμαρά εφαρμόζοντας μια λαϊκίστικη αντιμνημονιακή ρητορική. Έτσι, για να αναρριχηθεί στην εξουσία προκάλεσε πρόωρες εκλογές τον Δεκέμβριο του 2014 αρνούμενος να στηρίξει την υποψηφιότητά του Σταύρου Δήμα για την Προεδρία της Δημοκρατίας. Στις 25 Ιανουαρίου ο ΣΥΡΙΖΑ κέρδισε πράγματι στις εκλογές και σχημάτισε κυβέρνηση συνεργασίας με το κόμμα των ΑΝΕΛ. Κατά τρόπο ειρωνικό, παρά την προεκλογική αντιμνημονιακή ρητορική του, τις προεκλογικές υποσχέσεις και την πραγματοποίηση ενός ακατανόητου δημοψηφίσματος στις 5 Ιουλίου 2015, ο Αλέξης Τσίπρας οδήγησε τελικά την Ελλάδα στην υπογραφή μίας νέας επαχθούς συμφωνίας με τους δανειστές στις 12 Ιουλίου 2015 και την ψήφιση ενός νέου μνημονίου, του τρίτου κατά σειρά στις 14 Αυγούστου 2015.

Κατά τη διάρκεια των έξι πρώτων μηνών της διακυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ και μέχρι το βράδυ της Συνόδου Κορυφής της 12^{ης} Ιουλίου στις Βρυξέλλες η Ελλάδα έφτασε πολύ κοντά στην έξοδο της από την ευρωζώνη³. Αναμφίβολα, ένας από τους παράγοντες που έπαιξαν ρόλο για την παραμονή της χώρας στο κοινό νόμισμα ήταν η γεωπολιτική διάσταση της κρίσης. Η ανάλυση που ακολουθεί έχει σκοπό, να διερευνήσει τη σημασία της προαναφερθείσας παραμέτρου μέσα από την ανάλυση των πιθανών επιπτώσεων ενός Grexit σε επίπεδο διεθνούς πολιτικής με βάση τα δεδομένα το πρώτους μήνες του 2015.

¹ Μαρατζίδης, Ν. (25.01.2015), 'Πόσες κυβερνήσεις θα ρίξει ακόμη η κρίση', <http://www.kathimerini.gr/800791/opinion/epikairothta/politikh/poses-kyvernheis-8a-ri3ei-akomh-h-kri3h>, τελευταία πρόσβαση στις 16.09.2015.

² Pagoulatos, G. (2012) 'Desperately hanging on: A euro-crisis view from Greece', ECFR paper, http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR_Greece_paper_20122.pdf, τελευταία πρόσβαση στις 14.09.2015.

³ Kirby, P. (20.07. 2015), 'Greece debt crisis: Has Grexit been avoided?' <http://www.bbc.com/news/world-europe-32332221>, τελευταία πρόσβαση στις 16.09.2015.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Ήδη από τα πρώτα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου η Ελλάδα εντάχθηκε στο δυτικό στρατόπεδο. Το γεγονός αυτό καθόρισε την ιστορική της πορεία και διαμόρφωσε το θεσμικό, κοινωνικό, πολιτισμικό και αξιακό πλέγμα της πολιτικής και κοινωνικής ζωής της χώρας για τις επόμενες δεκαετίες. Ο προσανατολισμός όμως της Ελλάδας στη Δύση δεν ήταν απλά ένα επακόλουθο μιας αυτόνομης επιλογής της πολιτικής ηγεσίας. Στο δυτικό προσανατολισμό της χώρας σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν και οι ξεχωριστές συνθήκες του Εμφυλίου Πολέμου αλλά και η αποφασιστική επέμβαση των ξένων δυνάμεων-κυρίως της Βρετανίας και των ΗΠΑ- σε αυτόν⁴.

Οι δυτικές δυνάμεις εξέφρασαν έντονη ανησυχία για την έκβαση του εμφυλίου και αυτό γιατί σε περίπτωση που κατέρρευε το κυβερνητικό στρατόπεδο θα μπορούσε να επακολουθήσει ένα «ντόμινο» εξελίξεων, αφού η Τουρκία, γεωγραφικά απομονωμένη, θα περιερχόταν ίσως και αυτή στη σοβιετική σφαίρα επιρροής. Ταυτόχρονα, τα κομμουνιστικά κόμματα της Ιταλίας και της Γαλλίας θα ισχυροποιούνταν με συνέπειες απρόβλεπτες για τη Δυτική Ευρώπη ενώ η εξέλιξη αυτή θα έδινε στους σοβιετικούς πρόσβαση στη Μεσόγειο και θα τους έφερνε πιο κοντά στα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής⁵.

Η επόμενη μέρα όμως του Β' Παγκοσμίου Πολέμου βρήκε τους Βρετανούς σε δυσχερή οικονομική κατάσταση. Στα τέλη Φεβρουαρίου του 1947 οι Βρετανοί ενημέρωσαν την Ουάσιγκτον πως αδυνατούσαν να συνεχίσουν τη βοήθεια προς την Ελλάδα και την Τουρκία από την 31 Μαρτίου, εξαναγκάζοντας την τελευταία να παρέμβει. Στις 12 Μαρτίου 1947 ο Χάρι Τρούμαν εκφώνησε ομιλία στο Κογκρέσο δηλώνοντας πως οι Ηνωμένες Πολιτείες θα υποστήριζαν την Ελλάδα και την Τουρκία οικονομικά και στρατιωτικά προκειμένου να αποτραπεί η πτώση τους στη σοβιετική σφαίρα⁶. Χάρη στη βοήθεια αυτή η Ελλάδα έγινε μέρος της Δύσης ενώ η ομιλία του Τρούμαν στο Κογκρέσο-γνωστή ως δόγμα Τρούμαν- αποτέλεσε το πρώτο βήμα για την εφαρμογή από τις ΗΠΑ, και κατά τα επόμενα χρόνια, μιας πολιτικής «ανάσχεσης» της ΕΣΣΔ στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή.

Επτά δεκαετίες μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου η Ελλάδα βρέθηκε ξανά στη γεωπολιτική σκακιέρα των μεγάλων Δυνάμεων. Παρόλο που τα δεδομένα είναι διαφορετικά, η ελληνική κρίση χρέους και η αδυναμία της ελληνικής κυβέρνησης να καλύψει τις χρηματοδοτικές της ανάγκες πυροδότησαν μία έντονη δημόσια συζήτηση σχετικά με τον προσανατολισμό της ελληνικής εξωτερικής και οικονομικής πολιτικής. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο άρχισε να αναλύεται διεξοδικά ο ρόλος της Ρωσίας σε σχέση με το ελληνικό ζήτημα, το οποίο συνέπεσε με την ταυτόχρονη εξέλιξη του ουκρανικού προβλήματος και την προσπάθεια της Δύσης για εξεύρεση λύσης. Αν και η αμφιλεγόμενη ελληνορωσική προσέγγιση είχε αρχίσει να απασχολεί κάποιους αναλυτές από το ξεκίνημα της ελληνικής κρίσης, το θέμα ήρθε ακόμη πιο έντονα στην επικαιρότητα μετά τις εκλογές της 20^{ης} Ιανουαρίου 2015. Η αρχική επιθυμία της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ να βρει εναλλακτική λύση χρηματοδότησης για την ελληνική οικονομία δημιούργησε ανησυχία για πιθανή εμπλοκή της Ρωσίας.

⁴ Χατζηβασιλείου, Ε. (2001), *Εισαγωγή στην Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκι.

⁵ Χελιδόνης, Σ. (13.11.2011), 'Το Δόγμα Τρούμαν', <http://www.kathimerini.gr/442762/article/epikairothta/kosmos/to-dogma-troyman>, τελευταία πρόσβαση στις 08.09.2015.

⁶ U.S. Department of State Office of the Historian (n.d.), The Truman Doctrine: 1947, <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine>, τελευταία πρόσβαση στις 09.09.2015.

ΤΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Με μία πρώτη ματιά, η διαχείριση της ελληνικής κρίσης δείχνει ότι είναι πρωτίστως οικονομικό ζήτημα. Μία πιθανή έξοδος της Ελλάδας από το ευρώ θα κοστίσει αρκετά χρήματα στους πιστωτές της χώρας, τα οποία υπολογίζονται σε πολλά δισεκατομμύρια ευρώ. Με δεδομένο ότι το ΔΝΤ έχει εξασφαλίσει την αποπληρωμή των δανείων που δίνει στην Ελλάδα και πως από το 2012 οι Αμερικανοί επενδυτές και οι αμερικανικές τράπεζες είχαν αρχίσει να αποσύρονται από τα ομόλογα των περιφερειακών χωρών της ευρωζώνης, το πρόβλημα θα μπορούσε να θεωρηθεί πως είναι καθαρά ευρωπαϊκό και αφορά πιθανή ζημιά των κρατών της ευρωζώνης και του ευρωπαϊκού μηχανισμού διάσωσης που έχουν χορηγήσει χρηματική βοήθεια στην Ελλάδα. Ωστόσο, όπως αποδεικνύουν οι πολύ δύσκολες διαβουλεύσεις του πρώτου εξαμήνου του 2015, το όλο θέμα πολύ δύσκολα μπορεί να χαρακτηριστεί αμιγώς οικονομικό.

Εδώ ακριβώς υπεισέρχεται ο παράγοντας της γεωπολιτικής. Δεν είναι τυχαίο ότι μετά την επίτευξη συμφωνίας της 12^{ης} Ιουλίου 2015 ο Αντιπρόεδρος της Ελληνικής Κυβέρνησης, Ιωάννης Δραγασάκης ευχαρίστησε την Ουάσιγκτον⁷. Δημοσίως δεν ήταν λίγες οι φορές που οι ΗΠΑ παρενέβησαν προσπαθώντας να ασκήσουν πίεση στη Γερμανία. Από τις πρώτες ημέρες του σχηματισμού της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ τόσο ο Αμερικανός Πρόεδρος Μπαράκ Ομπάμα όσο και Αμερικανός Υπουργός Οικονομικών Τζακ Λιού τοποθετήθηκαν δημοσίως υπέρ της εύρεσης μιας αμοιβαίας επωφελούς λύσης. Στις 2 Φεβρουαρίου του 2015, για παράδειγμα, ο Ομπάμα δεν δίστασε να αναφέρει ότι δεν αποτελεί ενδεδειγμένο τρόπο αντιμετώπισης της κρίσης το «να ξεζουμίζεις έτσι μία χώρα η οποία βρίσκεται εν μέσω παρατεταμένης ύφεσης»⁸. Παράλληλα, κατά τη διάρκεια της Συνόδου των G7 στο Έλμαου της Γερμανίας στις 7-8 Ιουνίου είχε εκτεταμένες συζητήσεις με τη Γερμανίδα καγκελάρια Άγκελα Μέρκελ για τη διαχείριση της ελληνικής κρίσης.

Ταυτόχρονα με τις ΗΠΑ, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η Γερμανία και κυρίως η καγκελάρια Άγκελα Μέρκελ είχαν στόχο να παραμείνει η Ελλάδα στο ευρώ εφόσον η χώρα τηρούσε τα συμφωνηθέντα. Πολύ συχνά η ίδια υπογράμμιζε ότι εφόσον υπάρχει κοινή θέληση μπορεί να βρεθεί κοινός δρόμος. Σε αντίθεση, με την περισσότερο οικονομική προσέγγιση του Γερμανού υπουργού Οικονομικών, Βόλφγκανγκ Σόιμπλε, η Γερμανίδα καγκελάρια ακολούθησε μία πιο πολιτική προσέγγιση απέναντι στο ελληνικό ζήτημα. Παρόλο που δεν ήταν διατεθειμένη να αποδεχθεί παραχωρήσεις προς την Αθήνα, η Μέρκελ ήθελε την παραμονή της Ελλάδας στο κοινό νόμισμα.

Για τον Μπαράκ Ομπάμα και την Άγκελα Μέρκελ η ελληνική κρίση δεν αποτέλεσε μεμονωμένο θέμα συζήτησης αλλά εντασσόταν σε έναν ευρύτερο συσχετισμό δυνάμεων. Το αποκορύφωμα της κρίσης αυτή τους πρώτους μήνες του 2015 συνέπεσε με την κάπως πιο θετική εξέλιξη της ουκρανικής κρίσης. Τον Φεβρουάριο του 2015, οι ΗΠΑ, η Γερμανία, η Γαλλία και η Ρωσία έκαναν μία προσπάθεια μεσολάβησης που κατέληξε στη δεύτερη συμφωνία του Μινσκ⁹. Η υλοποίηση της συμφωνίας αυτής αποτελούσε πρόκληση για την Αμερική και την ΕΕ αλλά η εφαρμογή της ήταν πλήρως συνδεδεμένη με την διάθεση του Ρώσου προέδρου Βλάντιμιρ Πούτιν να συνεργαστεί. Με άλλα λόγια, ο ρόλος της Ρωσίας εξακολουθούσε να αποτελεί ζήτημα ύψιστης σημασίας για τη Δύση τη στιγμή που η Ελλάδα αποκτούσε μία νέα αριστερή κυβέρνηση η οποία δεν ήταν διατεθειμένη σε αρχικό στάδιο να εφαρμόσει το μνημόνιο. Όχι μόνο οι

⁷ Το Βήμα (15.07.2015), 'Δραγασάκης: Χωρίς την βοήθεια των ΗΠΑ δεν θα είχε επιτευχθεί συμφωνία', <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=722474>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

⁸ Έλλης, Α. (03.02.2015), 'Τι κρύβει η παρέμβαση του Μπαράκ Ομπάμα', <http://www.kathimerini.gr/801909/article/epikairothta/politikh/ti-kryvei-h-paremvash-toy-mparak-ompama>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

⁹ Το Βήμα (12.02.2015), 'Πούτιν-Μέρκελ-Ολάντ-Ποροσένκο: Συμφωνία για εκεχειρία στην Ουκρανία από τα μεσάνυχτα Σαββάτου', <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=676343>, τελευταία πρόσβαση στις 11.09.2015. Επίσης, το 15ο τεύχος (No.2) του περιοδικού Southeast European and Black Sea Studies προσφέρει σειρά άρθρων και αναλύσεων για το ουκρανικό ζήτημα και το ρόλο του διεθνούς παράγοντα.

Ηνωμένες Πολιτείες αλλά και η Κίνα έδειξε έντονο ενδιαφέρον για τη παραμονή της Ελλάδας στο ευρώ¹⁰. Σε δημόσιες παρεμβάσεις του ο Κινέζος πρωθυπουργός Λι Κετσιάνγκ υποστήριξε την παραμονή της χώρας στο κοινό νόμισμα, δηλώνοντας πως θα συνεχίσει να αγοράζει τίτλους χρέους της νομισματικής ένωσης. Σε συνάντηση που είχε με τον Γάλλο πρωθυπουργό το Φεβρουάριο, μάλιστα, ο Λι Κετσιάνγκ είχε φανεί ιδιαίτερα ανήσυχος για το κατά πόσο υπήρχε πραγματικός κίνδυνος να βγει η Ελλάδα από την ευρωζώνη. Η πολιτική του Πεκίνου αποτύπωνε ανησυχία για την πορεία των επενδύσεών του. Συγκεκριμένα, τον Φεβρουάριο ο πρωθυπουργός της Κίνας ζήτησε από τον πρωθυπουργό της Ελλάδας, Αλέξη Τσίπρα, να διασφαλίσει την προστασία των δικαιωμάτων των κινεζικών επιχειρήσεων και να υποστηρίξει το κινεζικό σχέδιο επιχειρήσεων στο λιμάνι του Πειραιά. Η Κίνα θεωρεί την Ελλάδα ως πύλη τόσο προς την Αφρική όσο και για την Ευρώπη για τη μεταφορά των κινεζικών προϊόντων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Κίνας και η Κίνα είναι ο δεύτερος εμπορικός εταίρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹¹. Το Πεκίνο, λοιπόν, έχει επανειλημμένα τονίσει ότι επιθυμεί μία ενωμένη Ευρωπαϊκή Ένωση και ένα δυνατό ευρώ, με την Ελλάδα τμήμα του.

ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΘΕΣΗ

Σε επίπεδο δημόσιας συζήτησης δεν είναι λίγοι οι επιστήμονες και αναλυτές που έχουν δώσει ιδιαίτερη έμφαση σε ζητήματα γεωπολιτικής προσπαθώντας να ερμηνεύσουν την διαχείριση της ελληνικής κρίσης. Ο Αντιπρόεδρος και Επικεφαλής στρατηγικής παγκοσμίων αγορών της Brown Brother Harriman και Αναπληρωτής Καθηγητής στο Κέντρο Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης, Marc Chandler, για παράδειγμα, έχει αναφέρει ότι η «έξοδος της Ελλάδας από την ευρωζώνη θα ήταν η μεγαλύτερη γεωστρατηγική γκάφα της Ευρώπης από την κρίση του Σουέζ, όταν η Βρετανία και η Γαλλία (και το Ισραήλ) πίστεψαν ότι τα οικονομικά ζητήματα (σε αυτή την περίπτωση το ιδιοκτησιακό καθεστώς της διώρυγας) είναι σημαντικότερα από τα γεωπολιτικά»¹². Στο ίδιο μήκος κύματος ο Εκτελεστικός Διευθυντής του Κέντρου Διατλαντικών Σπουδών του German Marshall Fund κ. Ian Lesser θεωρεί ότι μία έξοδος της Ελλάδας από την ευρωζώνη θα ενείχε σημαντικούς γεωπολιτικούς κινδύνους¹³. Εντός Ελλάδας την προαναφερθείσα άποψη συμμερίζονται οι Θάνος Ντόκος¹⁴ και Κωνσταντίνος Φίλης¹⁵.

Η επιχειρηματολογία σχετικά με την γεωπολιτική σημασία στη διαχείριση της ελληνικής κρίσης συνδέεται με τη γεωγραφική θέση της Ελλάδας και το ρόλο που η χώρα μπορεί να διαδραματίσει αξιοποιώντας τη θέση αυτή στην Νοτιοανατολική Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα αποτελεί τη μοναδική χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ενώνει το Βορρά με το Νότο και την Ανατολή με τη Δύση. Η πραγματικότητά αυτή να μην είναι καινούργια αλλά αποκτάει μεγαλύτερη βαρύτητα τη σημερινή εποχή. Το διεθνές περιβάλλον και οι εξελίξεις στην ευρύτερη γειτονιά της Ελλάδας σκιαγραφούν τη σημασία που μπορεί να έχει ένα κράτος σταθερό και δημοκρατικό.

¹⁰ South China Morning Post (30.06.2015), 'Premier Li Keqiang wants Greece to stay in euro zone, urges creditors and Athens to strike deal', <http://www.scmp.com/news/world/article/1829364/premier-li-keqiang-wants-greece-stay-eurozone-urges-creditors-and-athens>, τελευταία πρόσβαση στις 11.09.2015.

¹¹ Agaloglou, T. (2012), 'China and the European Debt Crisis'. This dissertation was submitted at the LSE in the context of the master in International Relations.

¹² Chandler, M. (20.02.2015), 'To Grexit θα είναι η μεγαλύτερη γεωστρατηγική γκάφα της Ευρώπης', <http://www.kathimerini.gr/804406/article/oi-konomia/ellhnikh-oikonomia/to-grexit-8a-einai-h-megalyterh-gewstrathgikh-gkafa-ths-eyrwphs>, τελευταία πρόσβαση στις 11.09.2015.

¹³ Carnegie Europe-Endowment for International Peace (17.06.2015), 'Judy Asks: Would Grexit Be a Geopolitical Disaster?', <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=60420>, τελευταία πρόσβαση στις 11.09.2015.

¹⁴ Παννακού, Δ. (24.02.2015), 'Θάνος Ντόκος: Εμφανής η απουσία γεωπολιτικής διάστασης στην κρίση', <http://www.philenews.com/el-gr/oikonomia-anthropoi/158/243422/thanos-ntokos-emfanis-i-aposia-geopolitikis-diastasis-stin-krisi>, τελευταία πρόσβαση στις 11.09.2015

¹⁵ Φίλης, Κ. (01.03.2015), 'Άποψη: Γεωπολιτική και εθνική διαπραγμάτευση', <http://www.kathimerini.gr/805517/article/epikairothta/politikh/apoyh-gewpolitikh-kai-e8nikh-diapragmateysh>, τελευταία πρόσβαση στις 11.09.2015.

Στο πλαίσιο της Αραβικής Άνοιξης, οι εσωτερικές ανακατατάξεις στον Αραβικό κόσμο προκάλεσαν μεγάλη αστάθεια στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής. Η αποδιοργάνωση και η ρευστότητα σε κράτη, όπως η Λιβύη και η Συρία σε συνδυασμό με την συνεχιζόμενη αστάθεια στο Αφγανιστάν και το Ιράκ μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 έχουν δημιουργήσει ένα εκρηκτικό κλίμα στην περιοχή με την αβεβαιότητα για το μέλλον να κυριαρχεί. Η άνοδος του Ισλαμικού Κράτους αποτελεί ίσως την πιο επικίνδυνη μορφή της σύγχρονης τρομοκρατίας¹⁶. Σε αυτά πρέπει επίσης να προστεθεί και ο απρόβλεπτος παράγοντας της Τουρκίας, η οποία μετά τις διαδηλώσεις στο πάρκο Γκεζί το 2013 αντιμετωπίζει σημαντικά πολιτικά προβλήματα¹⁷. Ο πρώην Πρωθυπουργός και νυν Πρόεδρος της χώρας Ταγίπ Ερντογάν δεν έχει πλέον την παντοδυναμία του παρελθόντος. Το κόμμα ΑΚΡ του προέδρου της Τουρκίας Ταγίπ Ερντογάν να μην θριάμβευσε στις επαναληπτικές εκλογές του 2015 αλλά αυτό δε σημαίνει πως μπορεί να αντιμετωπίσει την πώληση εντός της χώρας. Αλλά και σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής, η Άγκυρα έχει αναλάβει ένα διφορούμενο ρόλο όσον αφορά την αντιμετώπιση του Ισλαμικού Κράτους και την εξάλειψη της φιλοδοξίας των Κούρδων να αποκτήσουν το δικό τους κράτος.

Παράλληλα, δύο ακόμη παράμετροι πρέπει να ληφθούν υπόψη. Ο πρώτος αφορά την ρευστή κατάσταση, η οποία επικρατεί στα Βαλκάνια. Παρά τις προσπάθειες των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων για την υλοποίηση κάποιων από τα απαραίτητα κριτήρια για την πιθανή μελλοντική ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η προοπτική αυτή έχει αρχίσει να ξεθωριάζει, με δεδομένη ότι η διεύρυνση έχει πλέον σταματήσει να αποτελεί προτεραιότητα της Ένωσης. Τα ενδογενή προβλήματα λοιπόν, που συχνά οδηγούν ακόμη και στην άσκηση ένοπλης βίας κάνουν ξανά την εμφάνισή τους. Πρόσφατα, για παράδειγμα, η ένταση που επικράτησε μεταξύ Σλαβόφωνων και Αλβανόφωνων στην ΠΓΔΜ έδειξε ότι αποκτά αρχικά ανεξέλεγκτες διαστάσεις¹⁹. Και η δεύτερη παράμετρος σχετίζεται με τη συνεχιζόμενη αραβοϊσραηλινή διαμάχη, η οποία όχι μόνο δεν βαίνει προς επίλυση αλλά αντίθετα οδηγεί συχνά σε νέες συγκρούσεις. Ο πόλεμος, ο οποίος πραγματοποιήθηκε στη Γάζα, τον Ιούνιο του 2014 αποτελεί ακόμα μία απόδειξη ότι χρειάζεται ακόμα να γίνουν πολλά βήματα για να επικρατήσει ειρήνη στο αραβοϊσραηλινό²⁰.

Γίνεται συνεπώς αντιληπτό ότι η διαμόρφωση της οικονομικής πολιτικής δεν μπορεί να είναι απαραίτητα αποτελεσματική όταν αυτή αγνοεί τις εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον. Ουσιαστικά αυτό σημαίνει ότι την ώρα που το μέλλον της Ελλάδας στο ευρώ ήταν αβέβαιο, η κατάσταση στην περιφέρεια της Ευρώπης παρέμενε εξαιρετικά ρευστή και οι προοπτικές για το μέλλον αρνητικές. Έτσι ακόμα κι αν μία πιθανή έξοδος της Ελλάδας από το κοινό νόμισμα μπορούσε οικονομικά να αντιμετωπιστεί από την ευρωζώνη, η Ελλάδα θα μετατρέποταν ίσως σε ακόμη έναν κόμβο αβεβαιότητας στην Νοτιοανατολική Ευρώπη.

¹⁶ Νικίτας, Σ. (20/04/2015), 'Οι παράγοντες που ανέδειξαν το Ισλαμικό Κράτος σε μια από τις πλέον επικίνδυνες τρομοκρατικές οργανώσεις,' http://www.huffingtonpost.gr/2015/04/20/is_o_n_7098500.html, τελευταία πρόσβαση στις 16.09.2015.

¹⁷ Gökay B. and Xypolia I. (επιμ.) (2013) Reflections on Taksim – Gezi Park Protests in Turkey, <http://www.keele.ac.uk/journal-globalfaultlines/publications/geziReflections.pdf>, τελευταία πρόσβαση στις 14.09.2015.

¹⁸ De Luce, D. (23.07.2015), Turkey Enters the War Against the Islamic State After months of indecision, Ankara has entered the fight in Syria. Can it turn the tide?, <http://foreignpolicy.com/2015/07/23/turkey-enters-the-war-against-the-islamic-state/>, τελευταία πρόσβαση στις 12. 09.2015.

¹⁹ Kim, J. (17.06-2015). 'FYROM: Post-Conflict Situation and U.S. Policy', CRS Report for Congress, <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32172.pdf>, τελευταία πρόσβαση στις 11.09.2015.

²⁰ International Crisis Group (14.07.2015), Gaza and Israel: New Obstacles, New Solutions, Middle East Briefing N°39, <http://www.crisis-group.org/~media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/Israel%20Palestine/b039-gaza-and-israel-new-obstacles-new-solutions.pdf> τελευταία πρόσβαση στις 11.09.2015.

Ο ΡΩΣΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Η πιθανή αποσταθεροποίηση της Ελλάδας θα έδινε ίσως τη δυνατότητα στη Ρωσία να την εκμεταλλευτεί, προσπαθώντας να διεισδύσει στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Το σενάριο αυτό τροφοδοτήθηκε τόσο από την φιλορωσική ρητορική της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ όσο και από την ιδεολογία του Υπουργού Εξωτερικών Νίκου Κοτζιά για σύσφιξη των σχέσεων της Ελλάδας με τις χώρες BRICS²¹. Η Δύση δεν θα ήθελε σε καμία περίπτωση κάτι τέτοιο που πιθανόν θα οδηγούσε σε μια πιο αποφασιστική συνεργασία Μόσχας-Αθηνών ακόμη και σε ενεργειακό επίπεδο όπως θα δούμε λίγο παρακάτω. Η αναβάθμιση των πολιτικο-διπλωματικών και στρατιωτικών ελληνορωσικών σχέσεων θα αποτελούσε απειλή για τα στρατηγικά συμφέροντα Ευρωπαϊκής Ένωσης και ΗΠΑ²². Όσον αφορά την Ουάσιγκτον, δεν ήθελε σίγουρα να χάσει από την επιρροή της μία σύμμαχο σε μία εποχή που οι σχέσεις της με την Τουρκία δεν βρίσκονταν στο καλύτερο δυνατό επίπεδο λόγω της αμφιλεγόμενης στάσης της δεύτερης στο ζήτημα της Συρίας. Αντιστοίχως αρνητική ήταν η αντιμετώπιση της ελληνορωσικής προσέγγισης από το Βερολίνο²³.

Το ερευνητικό κέντρο Stratfor έχει επεξεργαστεί επισταμένως τη λεγόμενη «ρωσική υπόθεση». Σε σχετική ανάλυση του Διευθυντή του George Friedman σημειώνεται ότι η Ελλάδα και η Ρωσία είχαν για αρκετούς μήνες μια αλληλοκατανόηση για ένα πακέτο διάσωσης, που θα άνοιγε το δρόμο σε άλλες δυνάμεις, όπως η Ρωσία και η Κίνα, να διευρύνουν την επιρροή τους στην περιοχή²⁴. Πάντως, υπάρχει αντίλογος στο συγκεκριμένο σενάριο. Ο Ντίμιταρ Μπέντσεφ, για παράδειγμα, το χαρακτηρίζει ως βαρετό λέγοντας πως δεν θα υπήρχε κανένας λόγος ανησυχίας και ότι οι Βρυξέλλες και άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες παρέμειναν σταθερές στο φλερτ της Αθήνας με τη Μόσχα²⁵.

Ωστόσο, αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία πέρα από τις αντικρουόμενες απόψεις ακαδημαϊκών και αναλυτών είναι ότι η Ελλάδα επιχείρησε πράγματι να προσεγγίσει τη Ρωσία, όπως και άλλες χώρες, σε μία εποχή που ακόμα δεν είχε συμφωνήσει με τους Ευρωπαίους εταίρους της. Αυτό επιβεβαιώνεται από συνέντευξη την οποία παραχώρησε ο Αντιπρόεδρος της τότε κυβέρνησης Γιάννης Δραγασάκης λίγο πριν από τις εκλογές της 20^{ης} Σεπτεμβρίου 2015²⁶. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι η επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα στη Μόσχα τον Απρίλιο του 2015 όχι μόνο δεν πέρασε απαρατήρητη στα διεθνή μέσα ενημέρωσης αλλά προκάλεσε έντονη ανησυχία αν όχι δυσαρέσκεια²⁷. Και βέβαια το ίδιο ισχύει για την επίσκεψη του κ. Τσίπρα σε Διεθνές Οικονομικό Φόρουμ στην Αγία Πετρούπολη λίγες μέρες πριν εκπνεύσει η προθεσμία της 30ης Ιουνίου 2015 όταν θα έλγχε το πρόγραμμα στήριξης το οποίο είχε παραταθεί σύμφωνα με τη συμφωνία της 20^{ης} Φεβρουαρίου.

²¹ Hellenic Republic Ministry of Foreign Affairs (n.d.), Foreign Minister Kotzias' interview with Theodoros Andreadis Syggelakis in HUFFINGTON POST ITALIA (3 April 2015), entitled "Europe needs to realize that Syriza is not a passing phase", <http://www.mfa.gr/en/current-affairs/state-ments-speeches/foreign-minister-kotzias-interview-with-theodoros-andreadis-syggelakis-in-huffington-post-italia-april-2015-entitled-europe-needs-to-realize-t-hat-syriza-is-not-passing-phase.html>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

²² OnAlert (2015), "Το 'γεωπολιτικό τρίγωνο' που δεν μπορεί να κάνει 'Ιφιγένεια' της ΕΕ την Ελλάδα", <http://www.onalert.gr/stories/to-geopolitiko-trigono-pou-den-mporei-na-kanei-ifigeinsia-tis-ee-tin-ellada/40688>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

²³ Tzogopoulos, G. (06.04.2015), 'View from Athens: Walking the line between Europe and Russia', ECFR Commentary, http://www.ecfr.eu/article/commentary_view_from_athens_walking_the_line_between_europe_and_russia31161, τελευταία πρόσβαση στις 09.09.2015.

²⁴ Friedman, G. (07.07.2015), The Greek Vote and the EU Miscalculation, Stratfor Global Intelligence, <https://www.stratfor.com/weekly/greek-vote-and-eu-miscalculation>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

²⁵ Bechev, D. (08.07.2015), The Geopolitics of a Grexit are Actually Boring, Foreign Policy - the Global Magazine of News and Ideas, <http://foreignpolicy.com/2015/07/08/the-boring-geopolitics-of-a-grexit-tsipras-syriza-eurozone/>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

²⁶ Συνέντευξη Δραγασάκη, Γ. στη Κούτρα, Π. (09.09.2015). Δραγασάκης: Σ' αυτή τη φάση η αυτοδυναμία είναι αναγκαιότητα, <http://www.euro2-day.gr/specials/interviews/article/1359826/dragasakhs-s-afth-th-fash-h-aftodynamia-einai.html>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Η ανησυχία σε ευρωπαϊκό και αμερικανικό επίπεδο για πιθανή ανάληψη σημαντικών διπλωματικών πρωτοβουλιών από τη Ρωσία σε περίπτωση που η Ελλάδα δεν συμφωνούσε με τους Ευρωπαίους εταίρους της, συνδέεται, ακολούθως, με τη δυνατότητα χρησιμοποίησης καινούριων χρηματοδοτικών εργαλείων στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Γίνεται κυρίως λόγος για την ανακοίνωση της σύστασης της Νέας Αναπτυξιακής Τράπεζας των BRICS και την αμφιλεγόμενη σύνδεσή της με την ελληνική κρίση. Στις 11 Μαΐου 2015 ο υφυπουργός Οικονομικών της Ρωσίας Σεργκέι Στόρτσας παραχώρησε συνέντευξη στο Αθηνναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων²⁸, διατυπώνοντας πρόσκληση προς την Ελλάδα να ενταχθεί στην προαναφερθείσα Τράπεζα η οποία θα αρχίσει να λειτουργεί στις αρχές του 2016.

Ακολούθως, κάποιοι ερευνητές, όπως η Jaysree Sengupta, από το Observer Research Foundation στο νέο Δελχί προσπάθησαν να προχωρήσουν ακόμα περισσότερο προβλέποντας σημαντικές αλλαγές στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Κατά την άποψή της, η Νέα Αναπτυξιακή Τράπεζα των BRICS θα μπορούσε να λειτουργήσει ως εναλλακτική του ΔΝΤ σε περίπτωση που η Ελλάδα εντασσόταν σε αυτή²⁹. Την περίοδο εκείνη, μάλιστα, είχε αρχίσει να συζητείται ευρέως ο ρόλος που θα αναλάμβανε σε παγκόσμιο επίπεδο η Ασιατική Τράπεζα Υποδομών και Επενδύσεων, η οποία – από την οπτική των Ηνωμένων Πολιτειών – θα έχει σκοπό να ανταγωνιστεί την Παγκόσμια Τράπεζα³⁰. Αν και η Ασιατική Τράπεζα Υποδομών και Επενδύσεων δεν προτάθηκε ως πηγή χρηματοδότησης της Ελλάδας, γίνεται αντιληπτό πως οι χώρες BRICS αποκτούσαν νέα δυναμική στην διεθνή σκηνή μέσα από τις προαναφερθείσες πρωτοβουλίες τους.

Η ένταξη της Ελλάδας στην Νέα Αναπτυξιακή Τράπεζα των BRICS ήταν εξαρχής πολύ δύσκολη υπόθεση. Σύμφωνα με το επίσημο καταστατικό της απαιτείται κεφάλαιο 10 δισεκατομμυρίων δολαρίων για να μπορέσει κάποια τρίτη χώρα να ενταχθεί. Επίσης, η Τράπεζα αυτή πρόκειται να χρηματοδοτήσει έργα υποδομής και όχι να αναλάβει δάνεια και μάλιστα σε χώρες που αντιμετωπίζουν σημαντικό πρόβλημα με το χρέος τους. Ωστόσο, πρέπει να θεωρείται βέβαιο ότι εφόσον η Ρωσία και η Κίνα ήθελαν να προχωρήσουν σε πιο στενή συνεργασία τους με την Ελλάδα, θα έβρισκαν τρόπο είτε να αλλάξουν το καταστατικό είτε να δώσουν στην Ελλάδα δάνειο για να μπει η τελευταία στην Νέα Αναπτυξιακή Τράπεζα των BRICS.

²⁷ in.gr (08.04.2015), «Αμφιλεγόμενο ταξίδι στη Ρωσία» Επικίνδυνο φλέτ με τη Μόσχα βλέπουν τα ξένα ΜΜΕ στην επίσκεψη Τσίπρα, <http://news.in.gr/world/article/?aid=1231398837>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015

²⁸ anapra.gr Αθηνναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων (11.05.2015), Σ. Στόρτσας: Η Ελλάδα να ενταχθεί στην Αναπτυξιακή Τράπεζα των BRICS, <http://www.amna.gr/article/78149>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015

²⁹ chinaandgreece.com (18.06.2015), Η Αναπτυξιακή Τράπεζα των BRICS θα λειτουργήσει σαν εναλλακτική του ΔΝΤ, αν ενταχθεί η Ελλάδα, <http://chinaandgreece.com/el/brics-bank-will-start-functioning-alternative-imf-greece-joins/>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015

³⁰ Tzogopoulos, N., G. (17.03.2015), Britain ignores shortsighted US objections by joining AIIB, <http://www.globaltimes.cn/content/912466.shtml>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

Συνεργασία με ΕΕ-NATO

Προχωρώντας παραπέρα, ένα σημαντικό ερώτημα το οποίο τίθεται είναι αν μία πιθανή έξοδος της Ελλάδας από την ευρωζώνη θα ισοδυναμούσε με έξοδο και από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επισήμως, σε περίπτωση που η Ελλάδα αποχωρούσε από το κοινό νόμισμα, θα έπρεπε ταυτόχρονα να βγει και από την Ευρωπαϊκή Ένωση³¹. Ωστόσο, θεωρείται εξαιρετικά απίθανο να έχανε η χώρα και τη θέση της στην Ένωση ακόμη κι αν δεν επιτυχανόταν συμφωνία για την παραμονή της στην ευρωζώνη. Όπως εξηγεί ο Διευθυντής του Open Europe Steven Booth, το πολιτικό συμφέρον της Ευρώπης οδηγεί πολύ συχνά στην εξεύρεση νομικών λύσεων και έτσι πιθανολογείται ότι θα βρισκόταν τρόπος να παραμείνει η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση αν έβγαινε από το ευρώ³².

Συνεπώς, η συγκεκριμένη μελέτη δεν εξετάζει τι θα μπορούσε να συμβεί σε περίπτωση ολοκληρωτικής εξόδου της Ελλάδας από την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά παραμονής της σε αυτή με χρησιμοποίηση διαφορετικού νομίσματος, είτε αυτό ήταν κάποιο παράλληλο είτε η δραχμή. Έτσι, λοιπόν, θα παρουσίαζε εξαιρετικό ενδιαφέρον το πώς θα μπορούσε η Ελλάδα να συμπεριφερθεί ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και του NATO έχοντας προηγουμένως έρθει σε σύγκρουση με τους εταίρους της όσον αφορά το ευρώ. Σύμφωνα με τον πρώην ναύαρχο του NATO, Τζέιμς Σταυρίδη, η Ελλάδα θα διατηρούσε τη θέση της σε έναν οργανισμό που λειτουργεί μέσω ομοφωνίας, χωρίς την οποία δε θα μπορούσαν να ληφθούν αποφάσεις για σημαντικά ζητήματα όπως οι κυρώσεις εναντίον της Ρωσίας για το ουκρανικό ζήτημα ή να πραγματοποιηθούν ενέργειες σε επιχειρησιακό επίπεδο. Το ίδιο, ισχυρίζεται ο κ. Σταυρίδης, ισχύει και για το NATO, αναφέροντας χαρακτηριστικά: «Η Ελλάδα θα μπορούσε να καταστεί ένας προβληματικός παράγοντας παρεμπόδισης σε πολύπλοκες διαπραγματεύσεις που αφορούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση [και να περιορίσει τη συμμετοχή της] σε επιχειρήσεις του NATO, αποστολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανθρωπιστικά ζητήματα κ.α. Επίσης, συμπληρώνει ότι «Η πρόσβαση σε ελληνικές βάσεις-οι περισσότερες σε γεωπολιτικά σημαντικές τοποθεσίες, όπως η Σούδα στην Κρήτη- θα επηρεαζόταν. Είναι σημαντικό να θυμάται κανείς τη σημαντική γεωγραφική θέση της Ελλάδας στη ναυτική πτέρυγα του NATO κατά τη διάρκεια μεγάλων εντάσεων στην ανατολική Μεσόγειο»³³.

Την ίδια στιγμή, άγνωστο παραμένει το πώς ακριβώς θα εξελισσόταν η συνεργασία της Ελλάδας με το NATO όσον αφορά τη συμβολή της χώρας στο στρατιωτικό οικονομικό προγραμματισμό της συμμαχίας. Η Ελλάδα αποτελεί μόνο μία από τις τέσσερις χώρες του NATO που ξοδεύουν 2% ή και περισσότερο του ΑΕΠ για την άμυνά τους, όπως αυτό επιθυμεί και έχει ζητήσει από τα μέλη του κατά τη διάρκεια της Συνόδου της Ουαλίας το Σεπτέμβριο του 2014³⁴. Ωστόσο, υπό καθεστώς χρεοκοπίας και εκτός ευρώ, ο στόχος αυτός θα ήταν ανέφικτος. Και βέβαια εκτός από το θέμα της ασφάλειας, ζημιωμένες θα έβγαιναν οι αμερικανικές και ευρωπαϊκές-κυρίως γερμανικές και γαλλικές- πολεμικές βιομηχανίες, οι οποίες έχουν συνεργαστεί στο παρελθόν με διάφορες ελληνικές βιομηχανίες.

³¹ Τέλλογλου, Τ. (29.01.2015), 'Πώς μπορεί να βγει μια χώρα από το ευρώ', <http://www.kathimerini.gr/801343/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/pws-mporei-na-vgei-mia-xwra-apo-to-eyrw>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

³² Booth, S. (09.07.2015), 'How can Greece leave the Euro and remain within the EU?', <http://openeu-urope.org.uk/blog/how-can-greece-leave-the-euro-and-remain-within-the-eu/>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015

³³ Μαυραγάνης, Κ. (09.07.2015), 'Η στρατηγική διάσταση της ελληνικής κρίσης: Πιθανός γεωπολιτικός «Αρμαγεδών» ή μικρός λόγος ανησυχίας;', http://www.huffingtonpost.gr/2015/07/09/ellhnikh-krish_n_7763300.html, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

³⁴ Tzogopoulos, N. G. (03.09.2014), 'NATO needs economy and security balance', <http://www.globaltimes.cn/content/879795.shtml>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Συνεχίζοντας, μία Ελλάδα εκτός ευρώ θα περιέπλεκε τη συνεργασία της χώρας με την Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά το προσφυγικό θέμα. Η τεράστια μεταναστευτική ροή προσφύγων προς την Ευρώπη, μέσω Ελλάδας και Ιταλίας, που έχει ενταθεί από την άνοιξη του 2015 καταδεικνύει την αποτυχία των Βρυξελλών να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα³⁵. Παρόλο που η κατάσταση δείχνει ότι βρίσκεται εκτός ελέγχου ακόμα και με την Ελλάδα στο κοινό νόμισμα, πρέπει να θεωρείται βέβαιο πως θα επιδειωνόταν με μία χώρα που δεν θα έδειχνε την απαραίτητη διάθεση συνεργασίας. Αυτό μάλιστα θα συνέβαινε σε μία εποχή που η Ευρώπη προσπαθεί να υλοποιήσει μια καινούργια πολιτική ατζέντα για τη μετανάστευση³⁶ και που η εφαρμογή της Συνθήκης του Δουβλίνου II και III έχει τεθεί εν αμφιβόλω.

Ταυτόχρονα, η συνεργασία της ελληνικής κυβέρνησης με την Ευρωπαϊκή Ένωση για τον έλεγχο των συνόρων είναι σήμερα απαραίτητη ιδίως λόγω της χρονικής συγκυρίας. Αυτό συμβαίνει διότι η Ελλάδα αποτελεί εύλογα πύλη εισόδου για ένα τεράστιο αριθμό προσφύγων που έχουν σκοπό να φτάσουν στη Βόρεια Ευρώπη. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία³⁷ του ΟΗΕ από τις αρχές του έτους μέχρι τον Αύγουστο πέρασαν από την Ελλάδα περίπου 160.000 μετανάστες και πρόσφυγες. Γίνεται αντιληπτό ότι εν μέσω ενός τέτοιου ανθρώπινου κύματος ο κίνδυνος για έλευση τρομοκρατών ή εξτρεμιστών – ακόμα και του Ισλαμικού κράτους – είναι αυξημένος³⁸. Η περιορισμένη διάθεση συνεργασίας της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ με τις ευρωπαϊκές αρχές είχε αρχίσει να διαφαίνεται από τις αρχές του 2015. Τότε ο Υπουργός Άμυνας Πάνος Καμμένος είχε προκαλέσει έντονες εσωτερικές και εξωτερικές αντιδράσεις, λέγοντας ότι η Ελλάδα, θα αδυνατούσε να ελέγξει τα εισερχόμενα εξτρεμιστικά στοιχεία σε περίπτωση μη συμφωνίας με τους εταίρους της³⁹.

Σε θεσμικό επίπεδο η σημασία της Ελλάδας για την όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση της πρόκλησης της μετανάστευσης επιβεβαιώθηκε τον Απρίλιο του 2015 κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του Έλληνα Επιτρόπου για την Μετανάστευση Δημήτριου Αβραμόπουλου στην Αθήνα και της συνάντησής του με τον πρωθυπουργό Αλέξη Τσίπρα. Συγκεκριμένα, θίγοντας το πρόβλημα ο Έλληνας Επίτροπος ανέφερε χαρακτηριστικά πως «η συμμετοχή στην ευρωζώνη είναι εγγύηση για την ασφάλεια και τη σταθερότητα της Ελλάδας»⁴⁰. Με δεδομένο ότι η Ελλάδα αποτελεί ανάχωμα, η συμβολή της δεν περιορίζεται μόνο στον έλεγχο εξτρεμιστικών στοιχείων που ίσως επιδιώκουν να εισχωρήσουν εκμεταλλευόμενα το κύμα προσφύγων αλλά και στην καλύτερη αντιμετώπιση απειλών όπως η διάδοση όπλων και οπλικών συστημάτων αλλά και ναρκωτικών⁴¹. Η αντιμετώπιση αυτή απαιτεί καλύτερο έλεγχο των νοτίων συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που χωρίς την συνεισφορά της Ελλάδας θα δεχόταν ισχυρό πλήγμα.

Hockenos, P. (08.09.2015), 'EU needs a unified response to refugee crisis', <http://america.aljazeera.com/opinions/2015/9/eu-needs-a-unified-response-to-the-refugee-crisis.html>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

Dimitriadi, A. (2015), 'The European Agenda for Migration: A new narrative for an old tale', ELIAMEP Briefing Notes, <http://www.eliamep.gr/migration/%CE%B5-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC/>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

UNHCR The UN Refugee Agency, (18.08.2015), Numbers of refugee arrivals to Greece increase dramatically, <http://www.unhcr.org/55d32dcf6.html>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

Skleparis, D. (2015) 'The Islamist Threat amidst the Refugee Crisis: Background and Policy Proposals', ELIAMEP Briefing Note, http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2015/09/Briefing-Notes_37_September-2015_Skleparis-Dimitris-1.pdf, τελευταία πρόσβαση, 18.09.2015.

Withnall, A., (10.03.2015), Greece threatens to unleash wave of migrants on the rest of Europe 'including Isis jihadists', <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/greece-threatens-to-unleash-wave-of-migrants-on-the-rest-of-europe-including-isis-jihadists-10097432.html>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα, (07.04.2015), Δήλωση Επιτρόπου Δημήτρη Αβραμόπουλου μετά την συνάντησή του με τον Πρωθυπουργό Αλέξη Τσίπρα, http://ec.europa.eu/greece/news/2015/20150407_synantisi_avramopoulos_tsipras_dilos_i_davramopoulos_el.htm, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

Caron, F. (19.02.2015), 'An Unstable Greece Will Leave Europe Vulnerable to Terrorism', <http://europe.newsweek.com/unstable-greece-will-leave-europe-vulnerable-terrorism-307974>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Επιπροσθέτως, η παραμονή της Ελλάδας στο κοινό νόμισμα συνδέεται και με το ζήτημα της ενεργειακής ασφάλειας. Αυτό σχετίζεται, αρχικά, με τον αγωγό TAP και άλλους παρεμφερείς αγωγούς που εξαρτώνται από την κατασκευή του, η ολοκλήρωση των οποίων θα καθυστερούσε πιθανώς λόγω ανησυχίας των εμπλεκόμενων επενδυτών να τους χρηματοδοτήσουν. Πέρα όμως από το ζήτημα της χρηματοδότησης ενεργειακών έργων, θα μπορούσε να τεθεί σε κίνδυνο ακόμα και η ίδια η υλοποίηση του αγωγού TAP. Χαρακτηριστικό είναι ότι τον Ιούνιο 2015 ο Υπουργός Ανάπτυξης του ΣΥΡΙΖΑ Γιώργος Σταθάκης ήρθε σε σύγκρουση με τον Υπουργό Παραγωγικής Ανασυγκρότησης Παναγιώτη Λαφαζάνη για την έγκριση του σχεδίου με τον πρώτο να το υποστηρίζει και τον δεύτερο να είναι επιφυλακτικός. Ο κ. Λαφαζάνης είχε στο πλευρό του αρκετούς βουλευτές του ΣΥΡΙΖΑ.

Ο Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου αποτελεί απαραίτητη συνιστώσα της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ. Και αυτό γιατί ο TAP δεν θα παράσχει μόνο σημαντικές οικονομικές οφειλές, αλλά διασφαλίζει για τις επόμενες δεκαετίες τη βιωσιμότητα μιας εκ των σημαντικότερων οδών μεταφοράς ενέργειας στην Ευρώπη⁴². Ο ενεργειακός ρόλος της Ελλάδας έχει ιδιαίτερη σημασία και όσον αφορά την προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης να απεξαρτηθεί από το ρωσικό φυσικό αέριο εξασφαλίζοντας εναλλακτικές πηγές ενέργειας. Ειδικότερα, με τη συμμετοχή της στο Νότιο Ενεργειακό Διάδρομο και τη μεταφορά αζέριου φυσικού αερίου⁴³ στην Ευρώπη μέσα από την Ελλάδα, η χώρα έχει ενδυναμώσει τη θέση της στον παγκόσμιο ενεργειακό χάρτη. Ευρισκόμενη εκτός ευρώ όμως, δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένο πως η Ελλάδα θα τηρούσε έγκαιρα τα συμφωνηθέντα. Η πιθανότητα μάλιστα να κερδίσουν έδαφος οι φωνές εντός ΣΥΡΙΖΑ που ήδη διαφωνούσαν με τον Υπουργό του κόμματος τους Γιώργο Σταθάκη για την υλοποίηση του σχεδίου ίσως αυξανόταν δραματικά.

Επίσης, άγνωστο παραμένει κατά πόσο μία ελληνική κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ εκτός ευρώ θα ήταν διατεθειμένη να συνεχίσει την πολιτική των προηγούμενων κυβερνήσεων για την ανάληψη νέων ενεργειακών πρωτοβουλιών σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Σε αυτές περιλαμβάνονται η ολοκλήρωση της κατασκευής σταθμών υδροποίησης φυσικού αερίου και η εξόρυξη υδρογονανθράκων στη Δυτική Ελλάδα και νότια της Κρήτης⁴⁴. Σε αυτές ανήκει και η ανάπτυξη ενεργειακής διασύνδεσης με την Κύπρο, την Αίγυπτο και το Ισραήλ για από κοινού έρευνες σε περίπτωση ανακήρυξης ΑΟΖ από την ελληνική πλευρά. Ιδίως τα κοιτάσματα του Ισραήλ και της Κύπρου είναι άλλωστε εύκολα προσβάσιμα στην Ευρώπη, όχι μόνο μέσω ενός δικτύου αγωγών αλλά και μέσω μεταφοράς πλοίων. Η ενεργειακή συνεργασία Ελλάδας, Κύπρου, Ισραήλ μπορεί να εγγυηθεί μια αδιάκοπη ροή φυσικού αερίου στην ΕΕ, δεδομένου ότι έχουν τη δυνατότητα να προστατέψουν τις ενεργειακές υποδομές. Πρέπει πάντως να υπογραμμιστεί ότι ακόμα και με την Ελλάδα εντός ευρώ το προαναφερθέν σχέδιο πρέπει να υπερβεί το εμπόδιο της Τουρκίας για να υλοποιηθεί, καθώς η γειτονική χώρα φέρει ισχυρές αντιρρήσεις τις οποίες προβάλλει με την αποστολή ερευνητικών της σκαφών στην ΑΟΖ της Κύπρου.

⁴² Trans Adriatic Pipeline, 'Ο Νότιος Διάδρομος Φυσικού Αερίου', [http://www-tap-ag.gr/%CE%9F-%CE%91%CE%B3%CF%89%CE%B3%CF%8C%CF%82/%CE%A4%CE%BF-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%8D%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%BF-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF/%CE%9F-%CE%9D%CF%8C%CF%84%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%94%CE%B9%CE%AC%CE%B4%CF%81%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%82-%CE%A6%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CE%91%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85](http://www.tap-ag.gr/%CE%9F-%CE%91%CE%B3%CF%89%CE%B3%CF%8C%CF%82/%CE%A4%CE%BF-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%8D%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%BF-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF/%CE%9F-%CE%9D%CF%8C%CF%84%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%94%CE%B9%CE%AC%CE%B4%CF%81%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%82-%CE%A6%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CE%91%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85), τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

⁴³ European business review, (12.12.2013), 'Τα οφέλη του TAP για την Ελλάδα', <http://www.europeanbusiness.gr/page.asp?pid=1145>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

⁴⁴ Dokos, T. (01.06.2013) 'Greece can still be a geopolitical asset for the EU', <http://europesworld.org/2013/06/01/greece-can-still-be-a-geopolitical-asset-for-the-eu/#.Ve3leBHtmko>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

Σε κάθε περίπτωση αν η Ελλάδα ερχόταν πιο κοντά στη Ρωσία όπως προαναφέρθηκε, η χώρα θα επεδίωκε να ενταχθεί περισσότερο στην σφαίρα της ρωσικής ενεργειακής επιρροής. Τον Απρίλιο του 2015 ο Έλληνας πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας είχε συμφωνήσει στη Μόσχα να συμμετάσχει η Ελλάδα στην ρωσοτουρκική ενεργειακή συνεργασία με την κατασκευή ενός καινούργιου αγωγού, ο οποίος θα αποτελούσε συνέχεια του Turkish Stream, που συμφωνήθηκε θεωρητικά μεταξύ Μόσχας και Άγκυρας. Ο τότε υπουργός Εθνικής Ανασυγκρότησης, Παναγιώτης Λαφαζάνης, έδειχνε στις δημόσιες δηλώσεις του ότι επένδυε ιδιαίτερα σε αυτή τη μορφή συνεργασίας. Μάλιστα, λίγες μέρες αργότερα επισκέφθηκε την Ελλάδα ο επικεφαλής της Gazprom Alexey Miller για να προχωρήσουν περαιτέρω οι διμερείς συζητήσεις. Τότε, άρχισαν να γίνονται τα πρώτα βήματα για τη σύσταση μιας κοινοπραξίας για την κατασκευή του εν λόγω εγχειρήματος όπου θα συμμετείχαν κι άλλες ευρωπαϊκές εταιρείες⁴⁵.

ΠΟΙΟΣ ΕΧΑΣΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;

Η πιθανότητα να επηρεάσει μία πιθανή έξοδος της Ελλάδας από το ευρώ την ευρωζώνη έμοιαζε αρκετά μειωμένη το πρώτο εξάμηνο του 2015. Μέτρα όπως η απεριόριστη αγορά ομολόγων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα χωρών που δεν ήταν ενταγμένες σε πρόγραμμα και η πολιτική της ποσοτικής χαλάρωσης είχαν σχεδόν εκμηδενίσει το κίνδυνο για ένα ντόμινο. Ακόμα βέβαια κι αν το πρόβλημα περιοριζόταν μόνο στην Ελλάδα ο πολιτικός αντίκτυπος θα ήταν πολύ μεγάλος. Έτσι, ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη του Διευθυντή της Καθημερινής Αλέξη Παπαχελά⁴ ότι μία πιθανή αποτυχία στην εξεύρεση λύσης για το ελληνικό ζήτημα θα τροφοδοτούσε μία νέα, πολύ δύσκολη συζήτηση σε ευρωπαϊκό – αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο – σχετικά με την ανάληψη ευθυνών ή έστω του μεγαλύτερου τμήματος της ευθύνης. Πράγματι, η διαχείριση της ελληνικής κρίσης έχει αποτελέσει πεδίο που έχει αποσχολήσει το διεθνή παράγοντα εξίσου με τους πολιτικούς της χώρας. Από τους πρώτους μήνες που η κρίση αυτή ξέσπασε, έχουν διατυπωθεί συγκρουόμενες απόψεις για μείζονες παραμέτρους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διαφωνία Γερμανίας – Γαλλίας για τη συμμετοχή του ΔΝΤ στο πρόγραμμα διάσωσης, για το κούρεμα του ελληνικού ιδιωτικού χρέους, ακόμα και για την ίδια την παραμονή της Ελλάδας στην ευρωζώνη τον Ιούλιο 2015. Παράλληλα, είναι γνωστή η διαφωνία επί της αρχής Βερολίνου – Ουάσιγκτον για τον τρόπο αντιμετώπισης κάποιας οικονομικής κρίσης. Η πρώτη δίνει έμφαση στην λιτότητα ενώ η δεύτερη στην παροχή δημοσιονομικών κινήτρων.

Σε μία περίοδο που η ευρωζώνη επιστρέφει σταδιακά στην ανάπτυξη και η παγκόσμια οικονομία δείχνει να ξεπερνάει οριστικά την ύφεση, θα ήταν εξαιρετικά επώδυνο να ξεκινήσει η εκτόξευση αλληλοκατηγοριών σχετικά με το ποιος φταίει περισσότερο που η Ελλάδα δεν κατάφερε να παραμείνει στην ευρωζώνη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει υποφέρει αρκετά στο παρελθόν από την αδυναμία συμφωνίας των κρατών-μελών της και σίγουρα δε θα έβγαινε κερδισμένη από μία νέα φάση εσωστρέφειας. Το ίδιο ισχύει για τις διατλαντικές σχέσεις, περισσότερο για τις αμερικανογερμανικές σχέσεις. Ο αντίκτυπος, μάλιστα, θα ήταν περισσότερο αισθητός σήμερα, καθώς υπάρχουν πολλά ανοιχτά ζητήματα, όπως οι διαπραγματεύσεις για τη δημιουργία ζώνης ελεύθερου εμπορίου, που θα συνδέει τις δύο ηπείρους.

Η προαναφερθείσα επιχειρηματολογία δε σημαίνει πως πλέον αποφεύγονται οι έντονες διαφωνίες για την ελληνική κρίση. Το αντίθετο. Ακόμα και μετά τη συμφωνία της 12^{ης} Ιουλίου κάποιοι πολιτικοί και αναλυτές παραμένουν επιφυλακτικοί για το κατά πόσο ο κίνδυνος Grexit έχει

Τράτσα, Μ. (20.04.15) 'Συνάντηση Τσίπρα-Μίλερ στο Μαξίμου - Σύσταση εταιρείας κοινοπραξίας για τον αγωγό φυσικού αερίου', <http://www.tovima.gr/finance/article?aid=696326>, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

Παπαχελάς, Α. (21.12.2014) 'Who lost Greece', <http://www.kathimerini.gr/796861/opinion/epikairothta/politikh/who-lost-greece>, τελευταία πρόσβαση στις 12.09.2015.

αποφευχθεί οριστικά. Ένας από αυτούς είναι ο πρώην υπουργός οικονομικών Γιάννης Βαρουφάκης, ο οποίος μιλώντας στην εφημερίδα El Pais, πρόβλεψε αποτυχία του τρίτου μνημονίου⁴⁷. Ωστόσο, υπάρχει ειδοποιός διαφορά. Είναι πολύ πιο ασφαλές και γόνιμο να έρχονται στο προσκήνιο αντιπαραθέσεις και συγκρουόμενες οικονομικές στρατηγικές με την Ελλάδα εντός ευρώ παρά με τη χώρα ξεκρέμαστη, εκτός κοινού νομίσματος, χωρίς σαφές σχέδιο για την επόμενη μέρα και πιθανώς πάσχουσα από σοβαρή ανθρωπιστική κρίση.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΤΙ;

Η συμφωνία της 12^{ης} Ιουλίου έδειξε ότι το προσφερόμενο από την Ευρώπη και το ΔΝΤ πρόγραμμα διάσωσης αποτέλεσε την επώδυνη έσχατη επιλογή για την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ. Η προσπάθειά της να βρει εναλλακτικές λύσεις δεν πέτυχε. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι τα προαναφερθέντα σενάρια δεν θα μπορούσαν να γίνουν εν μέρει πραγματικότητα σε περίπτωση που ο Έλληνας πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας ερχόταν σε σύγκρουση με τους πιστωτές της Ελλάδας μετά το όχι του δημοψηφίσματος της 5ης Ιουλίου 2015.

Η γεωπολιτική διάσταση της ελληνικής κρίσης δεν θα ήταν από μόνη της αρκετή για να κρατήσει την Ελλάδα στο ευρώ αν η ελληνική κυβέρνηση απέφευγε να ενταχθεί σε τρίτο μνημόνιο και να ψηφίσει τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις. Τότε, τα χέρια των Ευρωπαίων εταίρων της να την κρατήσουν στο κοινό νόμισμα, θα ήταν δεμένα. Ωστόσο, από τη στιγμή που ο κ. Τσίπρας έκανε στροφή, η γεωπολιτική αυτή διάσταση σίγουρα διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο τη δραματική νύχτα της 12^{ης} Ιουλίου έτσι ώστε να ξεπεραστούν τα τελευταία εμπόδια και να γίνουν οι απαραίτητοι συμβιβασμοί για να φτάσουμε στο Agreement όπως χαρακτήρισε τη συμφωνία ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, κύριος Ντόναλντ Τούσκ.

Τα επόμενα τρία χρόνια θα είναι εξαιρετικά δύσκολα για την Ελλάδα. Παρόλα αυτά, η χώρα έχει τη δυνατότητα να αξιοποιήσει πλέον τη προαναφερθείσα γεωπολιτική διάσταση της κρίσης κατά τρόπο δημιουργικό και όχι εκβιαστικό απειλώντας τους εταίρους της για να μείνει στο ευρώ. Από το 2010 και μετά η ελληνική εξωτερική πολιτική έχει δεχθεί ισχυρό πλήγμα λόγω των περικοπών στις δαπάνες. Επενδύοντας στη πολύ σημαντική γεωγραφική της θέση η Ελλάδα μπορεί να αναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες χαμηλού κόστους έτσι ώστε να συμβάλει – έστω και σε μικρό βαθμό – στη βελτίωση της κατάστασης στην ευρύτερη περιοχή. Η αξιοποίηση των παραδοσιακά καλών σχέσεων της Ελλάδας με τον Αραβικό κόσμο σε συνδυασμό με τη σημαντική βελτίωση των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων μπορεί να αποτελέσει πυλώνα για διοργάνωση σημαντικών συζητήσεων επί ελληνικού εδάφους. Μάλιστα, η επίτευξη λύσης στο πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν δημιουργεί νέες προοπτικές για την Ελλάδα όχι μόνο σε διμερές επίπεδο αλλά και στην υλοποίηση ενός ευρύτερου ενεργειακού σχεδίου για εξασφάλιση νέων πηγών ενέργειας.

Επίσης, μία σταθερή Ελλάδα μπορεί να αποτελέσει φάρο για την ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων παρά τον κορεσμό σε θέματα διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η λεγόμενη ατζέντα 2014 μπορεί να αναβιώσει και να εφαρμοστεί πολύ πιο αποτελεσματικά από μία κυβέρνηση που θα έχει φιλοευρωπαϊκό προσανατολισμό και ορίζοντα τετραετίας. Ακόμη, και για το ζήτημα της ουκρανικής κρίσης η Ελλάδα, αν και μικρή χώρα, έχει θεωρητικά τη δυνατότητα να διεκδικήσει ρόλο πιο ενεργό στις διαπραγματεύσεις χάρη στις παραδοσιακά φιλικές σχέσεις της με τη Ρωσία.

⁴⁷ El Pais, (01.08.2015), http://elpais.com/elpais/2015/07/31/videos/1438358370_939790.html, τελευταία πρόσβαση στις 10.09.2015.

⁴⁸ Gropas, R. Lange, S. και Tzogopoulos, G, 2015. 'Greece and Slovenia: National Diplomacies with Limited Means', στο βιβλίο *The European External Action Service and National Foreign Ministries* σε επιμέλεια Balfour, R., Carta, C. και Raiki, K., (Ashgate, Farnham), σελ. 175.

Αντί, δηλαδή, να απειλεί με άσκηση βέτο στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τις κυρώσεις εναντίον της Ρωσίας αξίζει ίσως να διερευνήσει περισσότερο ένα ρόλο πιο εποικοδομητικό ώστε να μην χρειάζονται τέτοιου είδους μέτρα απομόνωσης για την επίτευξη πολιτικών λύσεων. Τέλος, η Ελλάδα έχει θεωρητικά τη δυνατότητα να συμβάλει περισσότερο στην εμβάθυνση των σχέσεων Ευρωπαϊκής Ένωσης-Κίνας, με δεδομένη την μεγάλη παρουσία της τελευταίας στο ελληνικό έδαφος.

Θεανώ Δαμιάνα Αγαλόγλου

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Η Πνευματική Ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς την τήρηση διατυπώσεων και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Επισημαίνεται πάντως ότι σύμφωνα με το ν. 2121/1993 (όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει) και τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το ν. 100/1975) απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος συλλογικού έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική, μηχανική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή, η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση, καθώς και κάθε άλλη διασκευή ή μετατροπή, που θα προορίζεται να εξυπηρετήσει αμιγώς εμπορικούς σκοπούς, χωρίς την έγγραφη άδεια των δημιουργών του, των οποίων οι απόψεις είναι αυστηρά προσωπικές και δεν απηχούν απαραίτητα τις θέσεις του Ελληνικού Συλλόγου Αποφοίτων του London School of Economics and Political Science.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΟΥ LSE

Ο Ελληνικός Σύλλογος Αποφοίτων του London School of Economics and Political Science ιδρύθηκε το 1992 με σκοπό να αποτελέσει το σημείο συγκέντρωσης και τη φωνή των αποφοίτων του ιστορικού Πανεπιστημίου στην Ελλάδα.

Σήμερα, αποτελεί ένας από τους πιο ενεργούς Συλλόγους αποφοίτων ξένων πανεπιστημίων, έχοντας υψηλό αριθμό εγγεγραμμένων και ενεργών μελών, καθώς και έντονη δραστηριότητα στη διοργάνωση συνεδρίων και κοινωνικών εκδηλώσεων με τη συμμετοχή σημαντικών προσωπικοτήτων του πολιτικού, επιχειρηματικού και ακαδημαϊκού χώρου στην Ελλάδα και διεθνώς.

Το Δ.Σ. του Συλλόγου για τη διετία 2014-2016 απαρτίζεται από τους κ.κ.:

Μαρία Ξυτάκη	Πρόεδρο
Αθηνά Μαρκομιχελάκη	Αντιπρόεδρο
Γιάννη Τζώρτζη	Γενικό Γραμματέα
Αλέξανδρο Καρανδρέα-Καρύδη	Ταμία
Αθανάσιο Ζώνη	Μέλος
Ναταλία Πετρίδη	Μέλος
Γιάννη Φελούκα	Μέλος

info@lsealumni.gr
www.lsealumni.gr

www.lsealumni.gr